

PEVCI TEDNA:

SLOVENSKI OKTET

NAŠ KOMENTAR

MATIJA OGRIN

Biserni pevci

S koncertom na zadnji avgustovski večer v ljubljanskih Križankah Slovenski oktet slavi biserni jubilej.

Foto: arhiv Slovenskega okteta

Šestdesetletna zgodovina Slovenskega okteta je zaznamovana s poslanstvom, da slovensko pesem dvigne na najvišjo raven in jo ponese v svet. Na pobudo izseljenskih Slovencev se je oktet rodil leta 1951 – na avdiciji v mali dvorani Slovenske filharmonije so izbrali osem vrhunskih pevcev, za umetniškega vodjo pa izbrali Janeza Boleta. Začetki niso bili lahki, saj takrat za komorno zasedbo ni bilo ne vzorov ne posnetkov in tudi izobraževanja ne, poleg tega so se srečali z mnogimi ovirami, ki jih je elitnemu moškemu sestavu nastavljal totalitarni čas. A njihova pesem je predstavljala prvovrstni kontrast socialističnemu mrtvilu. V času zatiranja narodnega čuta je oktet s programom, v katerem je imela osrednje mesto slovenska narodna in umetna pesem, med Slovenci doma in po svetu opravil ogromno delo.

S svojimi nastopi in posnetki je Slovenski oktet pozabil iztrgal nešteto ljudskih melodij, ki so jih mnogi skladatelji prirejali prav za ta pevski sestav. »Besede verjetno ne znajo opisati, kako se je njihovo dovršeno in občuteno izvajanje slovenske ljudske pesmi kot balzam

vedno. Še istega leta je Nanut zbral osmerico mlajših vrhunskih pevcev in začeli so z delom. Pet let so na avdicijah in vajah usklajevali in pilili glasove, ob petdesetletnici zbora pa se je »nov« Slovenski oktet pod vodstvom dr. Mirka Cudermama predstavil na koncertu v Cankarjevemu domu. Mladi okteto so pokazali, da ne bodo počivali na lovoričah starejših kolegov, ampak, kot pravi vodja ansambla Jože Vidic, »pomlajeni začeli novo pot iskanja glasbenega izraza, vseskozi pa želimo ostati zvesti tradiciji Slovenskega okteta«. Od leta 2001 Slovenski oktet tako zopet poje v najplemenitejšem pomenu besede.

Zgodba Slovenskega okteta ni vezana na obraze, obrazi ga le gradijo – v šestdesetih letih je v oktetu prepevalo 36 pevcev –, »prepoznavnost oktetu daje glasba, ob menjavah generacij železni repertoar Slovenskega okteta ostaja tako rekoč enak. Rdeča nit Slovenskega okteta je vrhunsko zapeta slovenska ljudska in umetna pesem, kajti pevci pridejo in odidejo, pesem pa ostaja«, pravi Vidic. Železni repertoar bo odmeval tudi na koncertu v Križankah – začeli bodo z ljudsko Nocoj pa, oh nocoj, nadaljevali s

Katrcu, Ribniško in drugimi, ki so med poslušalci z oktetom dobesedno poistovetene in so ponese slavo Slovenskega okteta po vsem svetu.

Med občinstvom v Križankah bodo tudi nekdanji pevci, častni člani

Slovenskega okteta. »Oboževalci okteta bodo prišli tudi zaradi njih. Prišli bodo poslušati pesmi, ki jih imajo za 'oktetovske',« pravi Vidic. Da novi sestav uživa zaupanje prejšnjega sestava in da lahko govorimo o šestdesetletnem obdobju kot veličastnem monolitu enega samega Slovenskega okteta, je dokaz Marjan Štefančič, ki je četrto stoletja (do leta 1992) prepeval pri ansambli, še danes pa, kot pravi Vidic, »živi z in za oktet, še danes čuti pripadnost in tudi razmišlja tako, kot bi še včeraj stal na odru«. Ali kot je v knjigi, ki je izšla pred petimi leti, zapisal Boris Pangerc: »Slovenski oktet je pojem, ki je v slovenski zavesti pridobil mesto, kakršnega ima Prešeren v poeziji ali Cankar v književnosti, kakršnega ima Bled v krajini ali Triglav v narodni simboliki. Prav takšna ikona je Slovenski oktet.« ■

KSENJA HOČEVAR

Atlas brez zemljevida

Nedavno je založba Nova revija izdala Zgodovinski atlas Slovenije – dolgo zaželeno in načrtovano publikacijo. Prvi Zgodovinski atlas Slovenije je pripravil prof. Roman Pavlovčič v begunskem taborišču na Koroškem leta 1948.

Novi atlas naj bi pregledno in z vso znanstveno kompetenco prikazal glavne obrise zgodovine ozemlja Slovenije in Slovencev – od prazgodovine do sedanjosti. Atlas naj bi bil torej sinteza tega, kar hoče slovenski narod povedati o sebi. V njem bosta tako ljubitelj kakor zgodovinar našla številna poglavja s kvalitetnimi prikazi zgodovine slovenskega ozemlja ter civilizacije na njem. Atlas bo v najširših krogih, od šol in gimnazij do ljubiteljskih bralcev, za daljšo dobo utrdil predstave o slovenski preteklosti. Katoličani smo lahko še posebej veseli odlično napisanih poglavij o Cerkvi v naši zgodovini, saj odpravljajo marsikateri predsodek in postavljajo novo podobo njene zgodovinske vloge.

Zato nas spričo kvalitete in pomembnosti Atlasa toliko bolj prizadene, ko ugotovimo, da je slovenska polpretekla zgodovina – zlasti obdobje 2. svetovne vojne in revolucije – prikazano zelo enostransko, pravzaprav zavajajoče. Če potem, ko je bilo v zadnjih dveh desetletjih (in še prej v zdomstvu) o tem obdobju napisanih toliko besedil – od pričevanj očitnecev do znanstvenih raziskav virov – nastane tako prirejena podoba vojnega časa, nas to kajpada sili k sklepu, da se je v tem poglavju avtor odvrnil od metod znanstvenega zgodovinskega pisanja in se preusmeril v neki čisto določen politikum.

Politizacije zgodovine smo bili vajeni v totalitarnem šolstvu. Toda če politizacija vdere v pomembno poglavje enega od temeljnih dokumentov slovenskega naroda danes, nas to ne more pustiti ravnodušnih.

Čas 2. svetovne vojne je prikazan na nekaj straneh, ki ga podajajo docela skladno z znano post-komunistično razlago: OF je predstavljena kot »osvobodilno« gibanje, nikoder pa ni predstavljen njen revolucionarni in zločinski značaj, ki je temeljil na umorih dejavnejših slovenskih katoličanov in drugih, ki se niso strinjali z OF – intenzivno in v stotine vsaj od zgodnje pomladi 1942 naprej. Tudi komunistična podlaga »osvobodilnega boja«, vzdrževana z ubijanjem v lastnih vrstah, ni omenjena – kakor da smo imeli le čisto *resistance* francoskega tipa. Teroristični značaj komunistične stranke ni niti nakazan. Povsem je zamolčano, da so se Slovenci zaradi nečloveškega terorja v letu 1942 samoiniciativno organizirali v vaške straže, pozneje v domobranstvo, kar se ni moglo zgoditi brez formalnega soglasja okupatorja. To soglasje pisec besedila uporablja kot dokaz nedovoljene kolaboracije, čeravno je šlo v prvi vrsti za samoobrambno ljudsko gibanje. In kar je glavno: krona revolucije – množična pobijanja genocidnih razsežnosti po končani vojni so v pomanjševalni obliki omenje-

na le v okviru končne vojne statistike v enem stavku na str. 191: »zločinski pobjoj razoroženih enot kolaboracije in delno civilistov je prispeval kar okoli 15 % vseh slovenskih žrtev vojne«. V tem stavku je prikrita in zakrita stvar velikanskih razsežnosti: sistematično, skrbno organizirano ubijanje, ki je potekalo v mirnem času na več kot 600 množičnih moriščih po vsej Sloveniji. To, kar je v naši zgodovini brez primere, neznanstvo in neizrekljivo, je tu pospravljeno v nekaj malega statistike. Statistiko spremlja zemljevid o demografskih posledicah 2. svetovne vojne pri nas. Tam je vrisanih mnogo grobišč poveljnih pobjojev (nekaj čez 200), žal se domala izgubijo med drugimi vrstami informacij na isti karti. Zemljevida, ki bi prikazal vseh 600 in več množičnih grobišč v Sloveniji ter bralcu pričeval o tem, kaj je bil končni in največji rezultat »osvobodilnega boja« – tega bralec v Atlasu ne bo našel. Tako si bo še teže predstavljal, da se je in zakaj se je Slovenija v poveljnih desetletjih tako usodno spremenila.

Tisto namreč ni kakršen koli zemljevid. Tisto je veliki zemljevid zla, ki je ostalo nepremagano in neodrešeno med nami do danes. Odsotnost tovrstnih informacij in poudarkov v Atlasu kaže na nezmožnost prevladujočega dela znanstvene kulture za uvidenje zla. V tem tiči težak moralno-teološki problem. Pa tudi psihološki problem, kajti temno, zlo stran svoje zgodovine relativiramo in pomanjšujemo, s tem pa njeno resničnost *de facto* izrinjamo iz zavesti, potiskamo jo v podzavest, kjer že dolgo deluje kot travma in duševna motnja

celega naroda. Zdi se, da se kot narod do resnice ne moremo dokopati, ker je mnoge naše vodnike in učitelje zajela spoznavoslovna, gnoseološka kriza. Neizogibna posledica te je kriza vrednotenja, kriza moralne presoje o dobrem in pravičnem. Ta se trenutno najostreje javlja v sesutju socialne države in ropanju skupnega dobrega.

Ko torej pravim, da je delo »atlas brez zemljevida«, ne mislim le na to, da je v njem pomanjkljivo izrisana *magna carta* najbolj v nebo vpijoče stvari, kar jih je bilo med nami. Paradoks »atlas brez zemljevida« meri tudi v to, da to poglavje Atlasa ne nudi historične orientacije, potrebne za refleksijo in razumevanje sedanjega stanja slovenskega naroda. Meri končno tudi v to, da je nemajhen del tistega, kar se danes v humanističnih ter družboslovnih ustanovah financira, raziskuje, publicira, predava itn., resda barvit in mnogolik »atlas« z mnogo podatkov, toda v njem pogosto manjka to, kar je za človeka kot bitje duha navsezadnje bistveno: podstatno navzoči »zemljevid« resnice in dobrega. ■

POGLAVJE ATLASA NE NUDI HISTORIČNE ORIENTACIJE, POTREBNE ZA REFLEKSIJO IN RAZUMEVANJE SEDANJEGA STANJA SLOVENSKEGA NARODA.

UJETO V OBJEKTIV

FOTOGRAFIJA: MILAN STEPAN

Spominski pohod po poteh Vinka Kobala

V soboto, 6. avgusta, se nas je 29 pohodnikov od blizu in daleč skupaj s tremi vodniki podalo na 10. spominski pohod po poteh Vinka Kobala. Pokojni duhovnik Vinko Kobal je to pot z mladino v času duhovnih vaj, ki jih je veliko let vodil v Stržišču pod Črno prstjo, prehodil več kot stokrat. Pobudo za organizacijo je dala članica PD Podbrdo in oskrbnica kočne na Črni prsti Doroteja Dakskobler. Vso pot nas je spremljal duhovnik Milan Stepan. Na tej poti smo imeli tudi mašo. Na mestu, ki ga je Vinko poimenoval "katedrala", so podbrški planinci na pobudo Jožeta Dakskoblerja postavili križ, ki ga je izdelal Vinko Beguš, domačin iz Stržišča. V koči na Črni prsti nas je pričakala skodelica toplega čaja. Čakal nas je še spust do vasi Kal in nato do Stržišča, kjer smo na pokopališču obiskali grob gospoda Vinka, zmolili in zapeli pesem V nebesih sem doma. V dvorani Krajevne skupnosti Urška K. Mavrar